

Kommentteja ja ehdotuksia komission valmisteluasiakirjaan koskien EU2020-strategiaa

Komission asiakirja on keskustelupaperi EU:n tulevaisuuden tavoitteista, niiden tärkeysjärjestyksestä ja keinoista niiden toteuttamiseksi siten, että talous saadaan kestäväälle kasvu-uralle sekä sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus Unionissa turvataan.

Dokumentti on teknisesti huoliteltu yleisluontoinen teksti, jonkinlainen strateginen essee, johon on vaikea tarttua. Sisällöltään teksti hajaantuu jälleen (vrt. edellinen Lissabonin agenda) siten, että on mahdotonta nähdä, mihin konkreettisesti pyritään. Strategiassa tarvittaisiin enemmän fokusta, aikataulutusta (mitä on tarkoitus tehdä kymmenen vuoden aikana eri vuosina ja erityisesti heti ajanjakson aluksi) sekä vastuumäärittelyjä. Määräyksillä ja pakotteilla ei voi saada aikaan mitään erinomaisuuksia, jotka kuitenkin tulisi olla strategian tavoitteena.

Mikä on EU:n visio?

Tekstissä puhutaan EU2020-vision toteuttamisesta, mutta ei esitetä, mikä tämä visio on tai voisi olla? Mitä EU tuottaa, mikä on EU haluaa olla? Onko EU eurooppalainen hyvinvointivaltio, kilpailukykyinen kauppayhteisö vai vaikutusvaltainen globaali toimija? EU:n rooli globaalissa yhteisössä määritellään esimerkkinä toimimiseksi. Onko se riittävää, auttaako se todella EU:n ulkopuolisia maita vai osoittaako se vain länsimaista oikeassa olemisen halua ottamatta huomioon muiden maiden erilaisia olosuhteita.

Strategiaprosessi

Strategiaprosessissa tulee analysoida Lissabonin sopimuksen heikkoudet. EU:n kilpailukykyyn nostaminen maailman ykkösluokkaan sekä täystyöllisyyden saavuttaminen ovat epäonnistuneet. Mahdollisista virheratkaisuista voidaan oppia. Pohjaksi strategialle tulee lisätä EU:n arvot. Tavoitteiden asettaminen ja niiden priorisointi edellyttää kriteereikseen julkilausutun arvopohjan. Ellei yhteisiä arvoja ole, tulee osoittaa menetelmät, millä arvokeskustelua käydään.

Prioriteetit

Esitetyt kolme prioriteettia ovat oikeansuuntaiset ja kannatettavat. Epäselväksi jää, luovutaanko jostakin entisestä esitettyjen prioriteettien hyväksi. Jos prioriteetit merkitsevät osaamistalouden ensisijaisuutta esimerkiksi alue- ja rakennetukipolitiikan kustannuksella, niin kuin näyttäisi, tulee se myös osoittaa. Kysymys on erittäin periaatteellinen painopistemuutos. Muutostavoitteiden määrittely ja toteuttaminen on kaiken strategiatyön keskeisin tarkoitus.

Älykäs, vihreä ja kestävä talous ovat varmasti tärkeitä haasteita. Paperissa peräänkuulutetaan niiden toteuttamiseksi ylimalkaisesti koordinaatiota ja yhteistyötä kaikilla tasoilla ja tahoilla. Mitä se käytännössä tarkoittaa, jää epäselväksi.

Yrittäjäystävällisen kulttuurin edistäminen, lannistimien poistaminen ja työpaikkojen lisääminen ovat asioita, joihin voimme yhtyä.

On olemassa erilaisia ja eri kehitysvaiheessa olevia ihmisiä ja yrityksiä / organisaatioita. On kyvykkäitä ja halukkaita, joille pitää luoda edellytyksiä. Silloin ne edelleen kehittyvät, saavat hyötyä itselleen ja muut saavat heistä hyötyjä. Muut henkilöt ja organisaatiot, siis jossain määrin vähemmän kyvykkäät ja / tai halukkaat (tavalliset) on asetettava tehostuksen piiriin: kykyä eli osaamista lisättävä, sitä tarjottava edullisesti, porkkanalla, halua eli motivaatiota lisättävä. Jos kykyä ja halua on, mutta se ei pääse esille olosuhteiden vuoksi, on olosuhteita korjattava. Loput eli ne, joilta puuttuu kykyä ja / tai halua, pitää yrittää saada jotenkin mukaan, antamaan edes jotakin hyvää yhteiskunnalle.

Nämä ajatukset näyttävät jotenkin laveasti tulkittuina sopivan myös EU 2020 -strategiaan:

1. Osaaminen tuottaa kasvua, osaaminen on kasvun perusta
2. Mahdollisuuksia ihmisille, osallistamista lisää
3. Kilpailukykyisyys, verkottuminen ja vihreämpi talous nousuun.

Verotus ja sosiaaliturva

Verotukseen ja sosiaaliturvaan tulisi löytää yksinkertaisia ja tulevaisuudessakin toimivia ratkaisuja. Työn verotus painottuu nykyään liikaa ja sosiaaliturvajärjestelmät ovat monimutkaisia ja vaikeaselkoisia.

Gloobalisuus

Mitenhän EU:n strategiat arvottavat ja tulevat toteuttamaan yleishumanistisia ja planetaristisia asioita? EU ei voi olla eristettynä koko maailmasta ja planeetan kohtalosta samalla kun sen pitää osata pitää itse huolta itsestään näissä reunaehdoissa. Tekstissä tuijotetaan omaan napaan, keskitytään EU:n kilpailukykyyn verrattuna kehittyviin talouksiin. Globaalissa katsannossa vaikutetaan kestäväen kehityksen puolesta, mutta ei oteta kantaa kaikkein köyhimpien maiden ja ihmisryhmien ongelmien ratkaisuun.

Yhtenäisyys vai moninaisuus

Dokumentin mukaan on hurskaana toiveena, että EUn laajuisesti voitaisiin toimia yhteisen vision puolesta, politiikkoja yhdentämällä ja päästä eroon pirstaleistuneisuudesta. Tällainenhan ei voi edes periaatteellisesti olla mahdollista. Meidän tulee oppia toimimaan strategisesti tästä huolimatta ja hyödyntää juuri erilaisuutta EU:ssa. Tekstihän itsekkin toteaa, että ihmisille ja yrityksille on tarjolla valtavia mahdollisuuksia ja myös keinoja tarttua niihin ja että tilanteen kirjavuus edellyttää eritettyjä ratkaisuja. Tällaisessa tilanteessa ei ole riittävästi "olemassa olevien välineiden käyttäminen uudella tavalla". Tarvitaan uusia tapoja ja uusia välineitä. Tämä puolestaan edellyttää innovatiivista otetta myös tässä strategiatyössä, mitä ei ole kuitenkaan vielä tämän tekstin kautta nähtävissä. Olevien parhaiden keinojen (Best practices = Past practices) käyttäminen ei myöskään ole riittävästi, vaan tulee luoda uusia.

Edelleenkin korostetaan jopa lujitettua rakenneuudistusohjelmaa. Rakenneuudistuksista tulisi jo vihdoinkin päästä irti todelliseen toiminnan kehittämiseen, yhteiskunnan prosessien ymmärtämiseen ja kehittämiseen, missä eri toimijoiden, ihmisten ja organisaatioiden, erilaiset tarpeet ja odotukset aidosti tunnustetaan ja tunnustetaan.

Tekstissä painotetaan monissa yhteyksissä toimijoiden osallistumista, verkottumista ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksia. Käytännössä tällaista kehitystä ei voi mikään estää, kun käytettävissä on monipuolisia sosiaalisen median keinoja. Verkostoperiaatteiden ja nykyaikaisen interaktiivisen sosiaalisen teknologian hyödyntäminen, missä korostuu yksilöllinen erilaisuus, win / win -tavoitteet, alhaiset transaktiokustannukset sekä avoimuus tietojen suhteen, voisivat edesauttaa strategisia ponnisteluja nykyolosuhteissa. Miten komissio on ajatellut edistää tällaista kehittymistä ja antaa sille omalta osaltaan lisäpotkua ja -mahdollisuuksia?

Tekniikka

EU:n kannattaisi panostaa kielenkääntötekniikkaan, niin että viiden vuoden päästä voisi vaivatta keskustella vaikka portugalilaisen kanssa, kun olisi laitteet rintamuksessa. Se lisäisi taloudellista toimeliaisuutta, yhteistoimintaa ja työvoiman vapaata liikkumista paljon. Tekstin kääntämiseen verkossa onkin jo välineitä.

EU:n pitäisi panostaa open source -ratkaisuihin kaikessa tekniikan mutta erityisesti uusiutuvan energian tekniikan kehittelyssä.

Osaaminen

Osaamisen kehittämisessä puhutaan vain yliopistoista, ei koko väestön osaamisen ja ammattitaidon kehittämisestä. Formaali koulutus on korostettuna painopistealueena. Kuitenkin pitäisi enemmän paneutua oppimisen kysymyksiin. Alan asiantuntijat ovat vahvasti sitä mieltä, että suurin osa oppimisesta (80%) tapahtuu informaalisesti erilaisen verkottumisen ja todellisen toiminnan kautta ja vain vähäinen osa kouluttamalla.

Pitäisi tukea kaikkien alojen asiantuntijoiden hyödyntämistä organisaatioissa. Tällä hetkellä tilanteessa on paljon parantamisen varaa, ratkaisuja tehdään aseman ja vallan pohjalta.

Väestökehitys

Ikääntyminen nähdään dokumentissa lähinnä harmillisena rasitteena joka edellyttää tukijärjestelmiä. Asia on kuitenkin tosiasia Euroopassa ja sen vahvuuksia pitäisi myös hyödyntää. ikäihmisillä on vahvuutena kasautuva pitkäaikainen muistipääoma, kriittinen evaluaatiokyky ja monimutkaisten kokonaisuuksien hahmottaminen. Seniorikansalaisilla voitaisiin sekä hyödyntää monipuolisesti yhteiskunnan eri toiminnoissa ja luoda heille organisoitimalleja, esimerkiksi osuuskuntia, joiden puitteissa he voisivat huolehtia itsestään ja toisistaan.

Väestöllisiin haasteisiin tulee lisätä arvioita myös monikulttuurisuuden vaikutuksista EU:n tärkeänä pitämään 'yhteenkuuluvuuteen'. Lisäksi haasteista puuttuu Euroopan perusarvoihin kuuluvan oikeusvaltion periaatteiden toteuttaminen ja niiden tilanne erityisesti uusissa EU:n jäsenmaissa.

Euroopan väestökehityksessä nähdään ulkoEULaiset vain maahanmuuttajaväestön kotouttamiskysymyksenä. Eräät EU-alueet ja erityisesti niiden maatalous toimivat laittomien maahanmuuttajien varassa. Asia on kuitenkin paljon vakavampi tai haasteellisempi ja tulee tulevaisuudessa entisestäänkin korostumaan, kun tavoitteena on maailmalle entistä avoimempi Eurooppa. Ennusteiden mukaan Eurooppa tulee olemaan lähitulevaisuudessa muslimimaanosa Tähän ei ole mitenkään otettu kantaa tekstissä - ei suuntaan eikä toiseen.

Mitä puuttuu

Valmisteluasiakirjassa ei puhuta ollenkaan turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta, ei myöskään rahamarkkinoiden sääntelystä ja veroparatiiseista. Myös korruptio on edelleenkin laajalti EUn alueella pahasti vaikuttava ja häiritsevä tekijä. Siihen pitäisi strategisesti ja aikaansaavasti puuttua. Kaikki nämä ovat hyvin vahvasti strategisesti tärkeitä kehittämisaiheita.

Testissä on määritelty, mitä EU:ssa halutaan, muttei sanota sitä, mitä ei ainakaan haluta.

Jatkotyö

Kaikessa strategiatyössä on oleellista, että se joka strategioita laatii on ja voi olla myös täysin vastuussa niiden toteuttamisesta. Siten nimestään huolimatta komission vastuulla oleva EU-strategia ei voi kattaa koko laajaa eurooppalaista toimijaympäristöä, vaan siinä voi esittää lähinnä strategisia ajatuksia kaikelle sille, mitä komissio voi itse toteuttaa. Merkittävä osa toimijoista on komission suoran ohjauksen ulkopuolella. Hyvin monet tärkeät toimijat ovat itsenäisiä ja riippumattomia ja todelliset strategiat tehdään heidän itsensä toimesta heidän omien intressiensä ja kykyjensä mukaisesti. Ongelmakohtia ovat monesti eri organisaatioiden väliset rajapinnat. Eri toimijoiden politiikkoja ei ole mahdollista mukauttaa EUn laajuisesti yhtenäisiin strategiaihin perusvalintoihin, koska kukin toimija tekee päätöksensä itsenäisesti omien todellisten intressiensä mukaisesti. Lisäksi hyvin monien eurooppalaisten toimijoiden sidosryhminä on muissa maissa ja kulttuureissa olevia organisaatioita ja resursseja. Jako yhteisön omiin ja jäsenmaiden toimiin edellyttää toimivaa vaikutussuhdetta omia etujaan puolustaviin jäsenmaihiin.

Miten sitten tämän kuulemisvaiheen jälkeen sitten laaditaan varsinainen strategia? Kuka sen laadintaan pääsee vaikuttamaan ja miten sitä käytännössä lähdetään toteuttamaan?

Todellinen haaste on strategioiden toteuttaminen EU:n ja kansallisella tasolla. Keinona esitetään mm.

politiikkaohjelmia, joilla tarkoitettaneen poikkihallinnollisia ja 'ylikansallisestikin' koordinoituja ohjelmia, joiden keinovalikoimissa ilmeisesti julkiset suorat investoinnit ovat tärkeimmät. – Em. politiikkaohjelmat tulee ottaa erääksi lähtökohdaksi kun jäsenvaltioiden hallitukset laativat hallitusohjelmiaan ja budjettikehyksiään. Ne pitää ottaa erääksi lähtökohdaksi siis etukäteen, ennen budjettikäsittelyä maiden parlamenteissa. Näin myös julkinen keskustelu kansallisista ja EU:n prioriteeteista käydään yhtä aikaa ja tavoitteiden asettelun vaiheessa. Suomen kehysbudjetointi on hyvä malli muillekin.

Laatijat

Tämän kommentin laadintaan ovat osallistuneet Tulevaisuuden tutkimuksen seuran Helsingin toimintaryhmän jäsenet Chris Kylander, Juha Nurmela, Voitto Aaltonen, Pentti Malaska, Reijo Korhonen ja Hannu Kalajoki sekä Suomen laatu yhdistyksen seniorijaoksen, Laatusenioreiden jäsenet Herkko Pesonen ja Juhani Anttila. Tekstin on koontanut molempien ryhmien vetäjä Matti Leskinen.